

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра гігієни тварин і харчових продуктів ім. професора А.К. Скороходька

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет ветеринарної медицини

4 червня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН, ЕТОЛОГІЯ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань 21 – «Ветеринарна медицина»

Спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина»

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет «Ветеринарної медицини»

Розробники: д. вет. н., професор Шевченко Л.В., к. вет. н., доц. Поляковський В.М., к. вет. н., доц. Димко Р.О.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни «Благополуччя тварин, етологія та професійна етика»

Програма навчальної дисципліни передбачає розуміння того, що стан здоров'я тварин, якість та безпечність продуктів тваринного походження відображають умови, в яких тварин утримують. Базове розуміння місцевого, національного, регіонального та міжнародного законодавства щодо благополуччя тварин. **Благополуччя тварини** передбачає збереження і захист здоров'я тварин за рахунок створення комфортних та безпечних умов утримання, збалансованої і повноцінної годівлі, мінімізації страждання від негативного впливу оточуючого середовища. Такий підхід охоплює всі аспекти життя тварини, включаючи відповідні умови у приміщенні, менеджмент, годівлю, профілактику та лікування хвороб, відповідальне гуманне поводження, гуманний забій чи в разі необхідності евтаназію.

Етологія вивчає поведінку продуктивних і домашніх тварин, розуміння фундаментальних принципів реалізації їх природної поведінки і здорового психо-емоційного стану шляхом створення належних умов, які відповідають видовим, статевим і технологічним групам тварин.

Вивчення питань **професійної етики** дозволяє оцінити та покращити усні та письмові комунікаційні навички здобувача вищої освіти (спілкування з клієнтами, колегами, керівництвом і підлеглими; вміння вирішувати конфліктні проблеми; отримання навиків просвітницької роботи і публічних виступів). Розуміння кодексу професійної поведінки та ветеринарної етики; локального та національного законодавства та регламентів, що регулюють ветеринарну діяльність.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	3	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної форми здобуття вищої освіти		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	3	
Семестр	VI	
Лекційні заняття	30 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	30 год	год.
Лабораторні заняття		год.
Самостійна робота	60 год.	год.
Індивідуальні завдання		год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4 год.	
самостійної роботи студента –	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета дисципліни є набуття здобувачами вищої освіти знань, навичок та вмінь з питань,

що стосуються благополуччя тварин, створення їм комфортних та безпечних умов утримання, годівлі, природної поведінки, позбавлення страждань, викликаних біллю, страхом та стресом. Студенти повинні отримати широке розуміння фундаментальних принципів та проблематики благополуччя та поведінки тварин. Базове розуміння місцевого, національного, регіонального та міжнародного законодавства щодо благополуччя тварин. Вивчення формування та запровадження політики на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівнях через законодавство, регулювання та операційну стратегію; відповідна державна політика щодо благополуччя тварин.

Акцент повинен робитися на законодавство та організаційні структури специфічні для країни, а також на міжнародні структури (напр.: Codex Alimentarius, Європейська Комісія...).

Практика, оцінка та покращення усних та письмових комунікаційних навичок, спілкування з клієнтами та колегами щодо лікування та діагностики; критичне читання та осмислення проблем ветеринарної медицини; підготовка публічних виступів. Розуміння кодексу професійної поведінки та ветеринарної медичної етики; локального та національного законодавства та регламентів, що регулюють діяльність лікаря ветеринарної медицини.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності (ЗК): 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
2. Прагнення до збереження навколишнього середовища

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК): 1. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН) 1. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів. 2. Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження. 3. Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.

Компетенції Першого дня

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.
3. Демонструвати базові знання з організації, управління та законодавства, пов'язаного з ветеринарною практикою. Розуміти економічний та емоційний контекст, в якому працює лікар ветеринарної медицини.
5. Ефективно спілкуватися із власниками тварин, громадськістю, колегами за професією та відповідними органами, використовуючи мову, що є прийнятною для відповідної аудиторії, і дотримуватись принципів повної поваги до конфіденційності та приватності.
6. Впроваджувати принципи ефективної міжособистісної взаємодії, включаючи комунікацію, лідерство, управління, роботу в команді, взаємоповагу та інші «м'які» навички.

8. Ефективно працювати в складі поліпрофільної команди під час надання ветеринарних послуг та визнавати внесок усіх членів команди.
12. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку ООН.
13. Демонструвати здатність розпізнавати особисті та професійні можливості і знати, як звернутися за професійною порадою, допомогою та підтримкою, коли це необхідно.
17. Поводитися з тваринами-пацієнтами безпечно, з повагою до кожної тварини, а також навчати інших колег здійснювати допомоги лікарю ветеринарної медицини у виконанні цих технік.
21. Оцінювати фізичний стан, благополуччя та стан годівлі тварини або групи тварин та консультувати власника тварин щодо принципів утримання, годівлі, відтворення, продуктивних якостей, добробуту, індивідуального здоров'я, здоров'я стада та громадського здоров'я.
26. Отримувати доступ до відповідних джерел інформування та Законодавства, що стосуються догляду за тваринами та забезпечення їх благополуччя, переміщення тварин, нотифікацій щодо догляду за тваринами та їх добробутом, переміщенням тварин, хвороб, що підлягають повідомленню, використання лікарських засобів, включаючи відповідальне використання антимікробних препаратів.
33. Визначати доречність евтаназії, виконувати її з повагою до тварини та її власників, використовуючи відповідний метод, безпечного для присутніх під час проведення цієї процедури; надавати консультації з етичних та юридичних аспектів щодо утилізації трупа.
35. Проводити передзабійний огляд тварин, що використовують у харчових цілях, звертаючи увагу на аспекти благополуччя, записувати спостереження, відбирати зразки тканин після забою, зберігати і транспортувати їх для проведення досліджень.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижн і	усього о	у тому числі					усього о	у тому числі				
			л	п	ла б	ін д	с.р .		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА													
Тема 1. Вступ. Предмет, методи та завдання дисципліни. Зв'язок із іншими дисциплінами.	1	8	2	2			4						
Тема 2. Професійні традиції і етика лікаря ветеринарної медицини.	2	8	2	2			4						

Тема 3. Комунікація. Службове спілкування лікаря ветеринарної медицини.	3	8	2	2			4						
Тема 4. Особистість лікаря ветеринарної медицини.	4	8	2	2			4						
Тема 5. Професійні помилки лікаря ветеринарної медицини.	5	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 1	40		1 0	1 0			20						
Змістовий модуль 2. ЕТОЛОГІЯ ТВАРИН													
Тема 6. Етологія тварин. Предмет, методи і завдання дисципліни.	6	8	2	2			4						
Тема 7. Форми поведінки тварин. Соціальна поведінка.	7	8	2	2			4						
Тема 8. Репродуктивна поведінка тварин. Шлюбно- сімейні стосунки. Турбота про потомство.	8	8	2	2			4						
Тема 9. Агресивна поведінка тварин та її значення.	9	8	2	2			4						
Тема 10. Статевий диморфізм.	10	8	2	2			4						

Біологічні ритми та фотоперіодизм. Їх вплив на поведінку тварин													
Разом за змістовим модулем 2	40		10	10			20						
Змістовий модуль 3. БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН													
Тема 11 Благополуччя тварин. Гуманна освіта. Законодавчі акти. Європейські конвенції.	11	8	2	2			4						
Тема 12. Благополуччя свиней	12	8	2	2			4						
Тема 13. Благополуччя великої рогатої худоби	13	8	2	2			4						
Тема 14 Благополуччя птиці	14	8	2	2			4						
Тема 15. Критерії оцінки благополуччя тварин	15	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем 3	40		10	10			20						
Усього годин	120		30	30			60						

3. Теми лекцій

№ п/п	ТЕМА	К-ть год
МОДУЛЬ 1 (ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА)		
1	Вступ. Предмет, методи та завдання дисципліни. Зв'язок із іншими дисциплінами.	2
2	Професійні традиції і етика лікаря ветеринарної медицини.	2

3	Комунікація. Службове спілкування лікаря ветеринарної медицини.	2
4	Особистість лікаря ветеринарної медицини.	2
5	Професійні помилки лікаря ветеринарної медицини.	2
МОДУЛЬ 2 (ЕТОЛОГІЯ ТВАРИН)		
6	Етологія тварин. Предмет, методи і завдання дисципліни.	2
7	Форми поведінки тварин. Соціальна поведінка.	
8	Репродуктивна поведінка тварин. Шлюбно-сімейні стосунки. Турбота про потомство.	2
9	Агресивна поведінка тварин та її значення.	2
10	Статевий диморфізм. Біологічні ритми та фотоперіодизм. Їх вплив на поведінку тварин	2
МОДУЛЬ 3 (БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН)		
11	Благополуччя тварин. Гуманна освіта. Законодавчі акти. Європейські конвенції.	2
12	Благополуччя свиней	2
13	Благополуччя великої рогатої худоби	2
14	Благополуччя птиці	2
15	Критерії оцінки благополуччя тварин	2
	Всього	30

4. Теми практичних занять

№ п/п	ТЕМА	К-ть год
МОДУЛЬ 1 (ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА)		
1	Кодекс професійної етики лікаря ветеринарної медицини України. Знайомство з дисципліною, техніка безпеки при виконанні практичних занять. Термінологія і методологія.	2
2	Робоче місце лікаря ветеринарної медицини.	2
3	Етичні та правові аспекти діяльності лікаря ветеринарної медицини. Закон України «Про захист тварин від жорстокого Поводження» від 21 лютого 2006 р. № 3447-IV	2
4	Службове спілкування лікаря ветеринарної медицини	2
5	Шляхи попередження професійних помилок лікаря ветеринарної медицини. Колоквіум 1	2
МОДУЛЬ 2 (ЕТОЛОГІЯ ТВАРИН)		
6	Форми поведінкових реакцій тварин.	2
7	Експрес-діагностика прояву активно-оборонної реакції у собак.	
8	Поведінкові реакції тварин у групах.	2
9	Вивчення поведінки популяції безпритульних собак в умовах мегаполісу.	2
10	Видоспецифічна поведінка різних тварин. Колоквіум 2	2
МОДУЛЬ 3 (БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН)		

11	Комплексна оцінка благополуччя тварин.	2
12	Вимоги до благополуччя тварин під час забою та умертвіння.	2
13	Методи оглушення продуктивних тварин перед забоєм.	2
14	Благополуччя сільськогосподарських тварин.	2
15	Благополуччя птиці. Колоквіум 3	2
	Всього	30

5. Теми самостійної роботи

№ п/п	ТЕМА	К-ть год
МОДУЛЬ 1 (ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА)		
1	Професійна етика лікаря гуманної і ветеринарної медицини. Спільне і відмінне.	4
2	Конфліктні ситуації в роботі лікаря і їх попередження.	4
3	Біологічні ризики в роботі лікаря ветеринарної медицини	4
4	Адміністрація у ветеринарних клініках. Обов'язки і права персоналу.	4
5	Лікарська консультація, її призначення. Колоквіум 1	4
МОДУЛЬ 2 (ЕТОЛОГІЯ ТВАРИН)		
6	Дресирування тварин.	4
7	Контроль чисельності популяцій безпритульних тварин.	4
8	Робота з тваринами, які постраждали від стихійного лиха та війни.	4
9	Тестування тварин щодо придатності для службового використання.	4
10	Адаптація домашніх тварин до нових умов клімату.	4
МОДУЛЬ 3 (БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН)		
11	Розведення тварин позбавлених гена агресивності.	4
12	Біологічні диверсії і способи їх попередження.	4
13	Використання тварин в наукових експериментах.	4
14	Концепція «Єдине здоров'я» і аспекти благополуччя тварин.	4
15	Поняття комфорту, дискомфорту і їх забезпечення для тварин.	4
	Всього	60

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- ✓ залік;
- ✓ модульні тести;
- ✓ доповідь і презентація матеріалів роботи

7. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

- залік;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- презентації та виступи на заняттях

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА		
Практична робота 1	Знати історію становлення ветеринарної етики і деонтології, видатні особистості. Обов'язки лікаря ветеринарної медицини, Закони України, Європейські конвенції. Норми та нормативно-технічну документацію. Вміти аналізувати власні помилки і працювати над самовдосконаленням Розуміти відповідальність за бездіяльність та допущення лікарської помилки. Розрізняти службове, професійне і приватне спілкування. Грамотно застосовувати термінологію і методологію. Використовувати ветеринарну символіку та навички етичного спілкування з клієнтами і колегами.	12
Практична робота 2		12
Практична робота 3		12
Практична робота 4		12
Практична робота 5		12
Самостійна робота 1		10
Модульний контроль 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. ЕТОЛОГІЯ ТВАРИН		
Практична робота 6	Знати історію становлення науки Етологія тварин, видатні особистості. Вміти Оцінити особливості поведінки тварин за конкретних умов утримання, догляду та експлуатації. Аналізувати поведінку тварин відповідно до їх природніх потреб. Розуміти вплив фізичних та біологічних факторів навколишнього середовища на життєдіяльність	12
Практична робота 7		12
Практична робота 8		12

Практична робота 9	тварин та поведінкові особливості (абіотичні, біотичні та антропогенні фактори). Розрізняти та класифікувати потреби	12
Практична робота 10	тварин, форми поведінки, а також взаємодію між окремими особинами у соціальних групах. Ідентифікувати соціальні стосунки і етологічні проблеми тварин. Застосовувати термінологію і методологію оцінки поведінки тварин. Використовувати отримані знання в практичній роботі.	12
Самостійна робота 2		10
Модульний контроль 2.		30
Всього за модулем 2		100
Модуль 3. БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН		
Практична робота 11	Знати сучасні вимоги законодавства України і ЄС щодо благополуччя домашніх і продуктивних тварин. Вміти оцінювати благополуччя тварин в реальних умовах.	12
Практична робота 12	Аналізувати умови утримання та експлуатації тварин відповідно до їх природних потреб. Розуміти негативний вплив не належного утримання та різних косметичних операцій на психо-емоційний стан тварин.	12
Практична робота 13	Розрізняти потреби належних умов утримання, годівлі та розведення різних видів і статеві-вікових груп домашніх і диких тварин, вміти проводити кількісну оцінку окремих критеріїв їх благополуччя.	12
Практична робота 14	Застосовувати термінологію і методологію оцінки психологічного і фізичного благополуччя тварин. Використовувати отримані знання в практичній роботі та для захисту тварин від жорстокого поводження під час утримання, адопції, забою і евтаназії.	12
Практична робота 15		10
Самостійна робота 3		10
Модульний контроль 3.		30
Всього за модулем 3		100
Навчальна робота	$(M1 + M2 + M3) / 3 \cdot 0,7 \leq 70$	
Залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{залік}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти,	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
---------------------------------	---

бали	
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.1. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Допуск до складання залікового тесту відбувається за наявності ≥ 42 бали за навчальну роботу.
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час модульних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) пропущені заняття здаються в очній формі за винятком інших наказів ректора чи розпоряджень декана факультету.

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2032>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми **Етологія та благополуччя тварин. Підручник / Захаренко М.О., Поляковський В.М., Михальська В.М., Шевченко Л.В. Київ: НУБіП України, 2021. 625 с.**
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти;

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Етологія та благополуччя тварин. Підручник / Захаренко М.О., Поляковський В.М., Михальська В.М., Шевченко Л.В. Київ: НУБіП України, 2021. 625 с.
2. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» від 21. 02. 2006 № 3447-IV Відомості Верховної Ради України. 2006. № 27. С. 230.
3. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 29.07.2024 № 2266 Про затвердження Вимог до забезпечення благополуччя робочих тварин, що належать до родини коневих (Equidae) <https://iplex360.com.ua/npa.php?doc=1239.2596.0>
4. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 08.02.2021 № 224 Про затвердження Вимог до благополуччя сільськогосподарських тварин під час їх утримання <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0206-21#Text>
5. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 29.08.2022 № 628 Про затвердження Вимог до забезпечення благополуччя тварин під час забою та умертвіння <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1244-22#Text>
6. Європейська конвенція про захист домашніх тварин. Конвенцію ратифіковано Законом N 578-VII (578-18) від 18.09. – 2013.
7. Сінгер П. Визволення тварин. Київ: Пабулум, 2019. 456 с.

8. Ветеринарна деонтологія. Методичні рекомендації. Миколаїв. 2020. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7899/1/Veterynarna%20deontolohiia.pdf>
9. Керівний документ з аудиту благополуччя Wild Planet Trust <https://www.eaza.net/assets/Uploads/Areas-of-Activity/Animal-welfare/Docs/Ukrainian.pdf>
10. Shevchenko, L. V., Dovbnia, Y. Y., Zheltonozhskaya, T. B., Permyakova, N. M., Shulyak, S. V. Influence of preparation of silver nanoparticles in carriers based on polymer/inorganic hybrids on the mineral composition of chicken eggs. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*, (2021). 12(4), 608–613. doi:10.15421/022183
11. Shevchenko L., Mitsevsky M., Slobodyanyuk N., Kondratiuk V., Ustymenko I., Ivaniuta A., Israeli V., Rozbytska T., Gruntovskyi M., Chumachenko I. Metabolic status of calves using nanosilver with milk diet. *Journal of Hygienic Engineering and Design*, (2023). Vol. 43, pp. 234-241.
12. Oliynyk, V. I., Zacharenko, M. O., Shevchenko, L. V., Mykhalska, V. M., Poliakovskiy, V. M., Slobodyanyuk, N. M., Ivaniuta, A. O., Rozbytska, T. V., & Pylypchuk O. S. Acid-base balance and morphological composition of blood in high-producing dairy cows under cold stress. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*, (2024). 15(4), 723-727. <https://doi.org/10.15421/0224104>
13. Oliynyk V, Zacharenko M, Shevchenko L, Mykhalska V, Poliakovskiy V, Slobodyanyuk N, Ivaniuta A, Pylypchuk O, Omelian A, and Gruntkovskiy M. Evaluation of metabolic status in Holstein cow under short-term cold stress. *Online Journal of Animal and Feed Research* (2025). 15(2). 60-68. <https://dx.doi.org/10.51227/ojafr.2025.8>
14. Davydovych, V., Shevchenko, L., Melnyk, V., Busol, L., & Pylypchuk, O. Quality and safety of chicken eggs after washing and disinfection with a chlorine-containing agent. doi: 10.31548/animal.1.2025.141 *Animal Science and Food Technology*, (2024). 16(1), 141-157.